

Projekt *Uczę historii i teraźniejszości* jest współfinansowany ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności w ramach programu *Szkoła uczyca się*.

III.03 RÓŻNE OBLCZA PACYFIZMU

III.03.1	Informacja dla nauczyciela	2
III.03.2	Przebieg zajęć	3
III.03.3	Karta pracy ucznia	5
III.03.4	Karta pracy grupy	6
III.03.5	Materiały źródłowe do pracy w parach / grupach „tekstowych”	7
III.03.6	Materiały pomocnicze.	11

KODY QR DO MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH

Kod QR nr 0a
Materiał pomocniczy

Kod QR nr 0b
Karty prac grup

Kod QR nr 0c
Materiały źródłowe do pracy grup

Kod QR nr 0d
Karta pracy ucznia

Kod QR nr 1
Prezentacja (PowerPoint)

ZESZYT EDUKACJA GLOBALNA

III.03 RÓŻNE OBLCIZA PACYFIZMU

III.03.1 INFORMACJA DLA NAUCZYCIELA

Zagadnienie szczegółowe _____	III.03
Temat _____	Różne oblicza pacyfizmu
Czas realizacji _____	🕒 45 min lub 2 x 45 min.
Czego się dowiem? _____	<ul style="list-style-type: none"> • dowiem się, czym jest pacyfizm; • poznam niektóre postacie uznawane za ikony (symbole) pacyfizmu i wypowiedzi ilustrujące ich przekonania dotyczące wojny i stosowania przemocy; • poznam stanowisko pacyfizmu wobec wojen oraz czynniki je kształtujące.
Dlaczego się tego uczyć? _____	<ul style="list-style-type: none"> • aby zrozumieć, że wojny wciąż stanowią ogromne zagrożenie dla ludzkości i budując swój światopogląd, warto określić swój stosunek do nich; • aby podjąć próbę określenia swojego stanowiska względem pacyfizmu i je uargumentować; • aby zrozumieć przesłania, jakie pojawiają się w wypowiedziach, symbolach i działaniach pacyfistów oraz argumenty, jakimi się posługują; • aby rozwinąć umiejętność wyszukiwania informacji w tekstach źródłowych przy użyciu podanych kryteriów.
Metody pracy _____	• rozmowa nauczająca • rozmowa w parach • analiza źródła tekstowego – indywidualna i w parach • continuum collapse opinii.
Wyposażenie / materiały _____	• rzutnik multimedialny • dostęp do internetu • kserokopie kart pracy dla uczniów oraz dla grup • tablica/flipchart • prezentacja • smartfony uczniów z dostępem do sieci.
Działania poprzedzające lekcję _____	<p>Uwaga: dla wszystkich / tylko dla chętnych/ dla grup chętnych – w zależności od wyboru nauczyciela(-ki):</p> <ul style="list-style-type: none"> • przygotuj informacje biograficzne o powszechnie znanych postaciach związanych z pacyfizmem (Mahatma Gandhi, Dalajlama, Martin Luther King Jr, Jan Paweł II); • znajdź w sieci plakat lub mem internetowy, który wyraża najpełniej Twoją postawę wobec wojny i przemocy i przenieś go ze sobą na zajęcia w takiej postaci, która pozwoli go zaprezentować.

III.03.2 PRZEBIEG ZAJĘĆ

Temat przewidziany do realizacji podczas 1-2 jednostek lekcyjnych. Jeśli nauczyciel/nauczycielka dysponuje jedną lekcją, dokonuje wyboru proponowanych aktywności.

Aktywności i materiały lekcyjne mają pomóc w rozważaniu problemu pacyfizmu, rozumianego jako szeroko pojęty sprzeciw wobec wojny. W tre-

ściach pojawiają się jego różne odmiany, a także powszechnie znane postaci pacyfistów, natomiast w tekstach źródłowych prezentowany jest ich stosunek do wojny i przemocy, jak również omawiane są współczesne przejawy pacyfizmu. Uczniowie i uczennice będą mieli także okazję, aby określić własne stanowisko w kwestii wojny i je uzasadnić.

WSTĘP [🕒 15 min]

1. Zaprezentuj zdjęcia i/lub filmik ukazujący protest Tank Man'a (prezentacja – slajdy 1, 2) – → ■■ Kod QR nr 1 do prezentacji. [(🕒 materiał filmowy trwa ok. 3 min)]
2. Opowiedz o wydarzeniu przedstawionym w materiale medialnym oraz o historii samego zdjęcia/ materiału filmowego (prezentacja – slajd 3). [🕒 ok. 2 min; jeśli zdecydujesz się pokazać materiał filmowy, możesz go objaśnić uczniom podczas emisji]
3. Zaproponuj uczniom i uczennicom, by porozmawiali krótko w parach na wybrany przez siebie jeden z następujących tematów. [🕒 2 min]:
 - *Jak sądzisz, czy działanie Tank Mana przyniosło zamierzony efekt? Uzasadnij, dlaczego tak lub nie?*
 - *Jak myślisz, co sprawia, że mimo upływu lat obraz Tank Mana na Tiananmen Square jest nadal rozpoznawalny i pobudza wyobraźnię oraz emocje wielu ludzi?*
4. Poproś chętnych uczniów lub chętne uczennice, by podzielili się refleksjami z rozmowy na forum. [🕒 3 min]
5. Podsumowując wyjaśnij, że Tank Man jest uważany za jedną z ikon (symboli) pacyfizmu – zjawiska społeczno-politycznego będącego reakcją wobec wojny i stosowania przemocy. Uprzedź, że w dalszej części zajęć poznają także inne ważne dla pacyfizmu postacie oraz dowiedzą się więcej o samym pacyfizmie i jego odmianach. [🕒 3 min]
6. Podaj cele lekcji w formie odpowiedzi na pytania: *Czego się dowiem? / Dlaczego tego się uczę?* [🕒 2 min]

Kod QR nr 0a

Kod QR nr 1

ROZWINIĘCIE [🕒 30 min]

7. Zapytaj uczniów i uczennice, z czym lub z kim kojarzy im się słowo „pacyfizm”. Propozycje zapisz na tablicy i krótko skomentuj. Następnie w miarę możliwości odnieść się do nich i wyjaśnij, jak można rozumieć współczesny pacyfizm – Czym jest pacyfizm i w czym się przejawia? – materiał pomocniczy. → ■■ Kod QR nr 0a
Jeśli masz do dyspozycji dwie godziny i chcesz rozszerzyć treści lekcji o kontekst historyczny, to możesz w swoim wystąpieniu także skorzystać z tekstu na temat historii idei pacyfistycznych
 - materiał pomocniczy. Podkreśl, że wyznacznikiem pacyfizmu jest sprzeciw wobec wojny i przemocy. Wszystkie odmiany pacyfizmu zajmują takie samo negatywne stanowisko wobec wojny i przemocy, choć występuje ono w różnym nasileniu i opiera się czasem na innych przesłankach. [🕒 8 min]
8. Zapytaj uczniów: *Czy rzeczywiście wojna i przemoc stanowią wciąż wielkie zagrożenie dla ludzkości?* Uzasadnijcie swoją odpowiedź. Poproś o krótkie wypowiedzi. Podsumowując możesz

odnieść się do opinii instytucji, które monitorują sytuację na świecie, w sprawie aktualnego zagrożenia wojną – odnieś się do mapy „Świat w stanie wojny” oraz Tez Sekretarza Generalnego ONZ – materiał pomocniczy – kod QR [⌚ 7 min]

9. Wróć do tezy, którą już zaszyfrowałeś(-aś): Odmiany pacyfizmu różnią się nie tylko przejawami i formą, ale także konsekwencją w odrzucaniu wojny i/lub przemocy oraz sposobem, w jaki uzasadniają przyjęte postawy. Wyjaśnij, że ta część lekcji będzie poświęcona analizie wypowiedzi na temat pacyfizmu, co pozwoli rozpoznać te różnice. Będzie to także okazja do poznania ich autorów – najwybitniejszych pacyfistów oraz najważniejszych ich poglądów. W oparciu o tekst zamieszczony w ramce w karcie pracy ucznia przygotuj uczniów do analizy tekstów. Zaprezentuj i omów kryteria, którymi będą się posługiwali: rodzaje i poziomy pacyfizmu. Aby sprawdzić, czy dobrze zrozumieli polecenie, poproś ich o wykonanie zadania 1 w parach. Omów wyniki pracy razem z uczniami [⌚ 10 min]
10. Zaprezentuj krótko postacie autorów tekstów, które będą przedmiotem uczniowskiej analizy – prezentacja → ■■ Kod QR nr 1.
- Uwaga: Jeśli te informacje przygotowali uczniowie ochotnicy, poproś ich teraz, aby przedstawili postaci w klasie. Wyjaśnij uczniom i uczennicom, w jaki sposób będzie zorganizowana praca przy analizie tekstów i na jakie pytania będą szukali odpowiedzi pracując w parach w obrębie grupy „tekstowej”. Cztery grupy „tekstowe” składają się

ZAKOŃCZENIE

13. Na zakończenie lekcji zaproponuj krótką sesję, która pozwoli uczniom i uczennicom zająć własne stanowisko i je uzasadnić w kwestii głównej idei pacyfizmu, jaką jest sprzeciw wobec wojny i przemocy. W tym celu możesz wykorzystać jedną z dwóch wersji metody CONTINUUM COLLAPSE OPINII (zagięcie kontinuum opinii) – prezentacja kod QR [⌚ 13 min]
- Wersja 1. Rozmowa w parach: *Wersja ta bywa bardziej przydatna w grupach, w których dochodzi do dużej rozbieżności stanowisk, wyrażonych wybraną wartością liczbową, tj. mało jest osób „środek”, których wybory oscylują wokół liczby 10. Pozwala*

z uczniów i uczennic, które wspólnie zajmują się jednym z tekstów:

- ➔ Źródło 1. Tekst Dalaj Lamy
 - ➔ Źródło 2. Tekst Martina Lutera Kinga Jr.
 - ➔ Źródło 3. Tekst Jana Pawła II
 - ➔ Źródło 4. Tekst Mahatmy Gandhiego (8).
11. Podziel klasę na 4 grupy „tekstowe” i poproś uczniów i uczennice, aby w każdej z nich dobrali się w pary. Rozdaj wszystkim uczestnikom teksty źródłowe właściwe dla danej grupy (lub wskaż kod QR umożliwiający dostęp do tekstów źródłowych) oraz po jednym egzemplarzu karty pracy grupy – karta pracy grupy [→ ■■ Kod QR nr 0b]. Uprzedź, że po zakończeniu pracy wybierzesz po jednej parze z każdej z czterech grup, aby przedstawiła klasie wyniki analizy. Daj sygnał do rozpoczęcia pracy. [⌚ 12 min]
12. Po zakończeniu pracy wybierz po jednej parze z każdej grupy „tematycznej” i poproś uczniów i uczennice, aby przedstawili swoje propozycje na forum klasy. Po wystąpieniu każdej pary poproś pozostałych członków grupy „tekstowej” oraz uczestników o komentarz; skomentuj też sam przedstawione propozycje. Uwagi dotyczące przyczyn wojen oraz sposobów budowania pokoju możesz zapisywać na flipczarcie bądź tablicy, tworząc kilka list – będziecie mogli do nich odnieść się na końcu ćwiczenia w czasie krótkiej dyskusji. [⌚ 15 min]

Kod QR nr 1

Kod QR nr 0b

to „zdecydowanym” spotkać się z osobami, które wyrażają zdecydowane, aczkolwiek odmienne stanowisko, i zapoznać z ich argumentami.

- Wersja 2. Rozmowa w trójkach: *Wersja ta bywa bardziej przydatna w grupach, w których przeważa ilościowo „środek”, czyli najczęściej jest osób, które wskazały na opcję zbliżoną do liczby 10. Pozwala to „niezdecydowanym” spotkać się z osobami, które wyrażają zdecydowane, aczkolwiek skrajne stanowisko, i wymienić się z nimi argumentami.*
14. Po zakończeniu eksperymentu poproś uczniów i uczennice o refleksje: *Co było dla mnie najważniejsze na dzisiejszej lekcji?* [⌚ 2 min]

Uważa się, że istnieją dwa odmienne rodzaje pacyfizmu, różniące się sposobem uzasadniania postawy pacyfistycznej: może ona opierać się na zasadach moralnych (pogląd deontologiczny) lub pragmatyzmie (pogląd konsekwencjonistyczny).

- Pacyfizm oparty na zasadach moralnych, często o podłożu religijnym, utrzymuje, że wojna i przemoc z istoty rzeczy są zawsze moralnie złe: cel nigdy nie uświęca niemoralnych środków.
- Pragmatyczny pacyfizm utrzymuje, że niekorzystne konsekwencje przemocy czy wojny znacznie przewyższają jakiegokolwiek dobro, które może z nich wynikać. Zmusza to do poszukiwania innych, lepszych sposobów rozwiązywania sporów i konfliktów.

Istnieją również dwa poziomy pacyfizmu:

- Warunkowi pacyfiści dopuszczają okoliczności, w których wojna może prowadzić do zmniejszenia cierpienia. Ich zdaniem można mówić o aktach przemocy, które są „konieczną i słuszną” reakcją na agresję oraz o wojnach, w których co najmniej jedna strona uczestniczy z pobudek „sprawiedliwych”, na przykład broniąc się przed napaścią. Zwolennicy tego nurtu jednoznacznie sprzeciwiają się tylko wojnom z użyciem broni masowego rażenia (broni jądrowej, chemicznej lub biologicznej) ze względu na ich niszczące konsekwencje dla wszystkich form życia na ziemi.
- Bezwarunkowi (absolutni) pacyfiści uważają, że nigdy nie należy brać udziału w wojnie ani jej akceptować: ludzkie życie jest fundamentalną wartością i nic nie usprawiedliwia celowego zabijania innych ludzi, nawet w samoobronie.

ZADANIE 1

Sprawdź, czy rozumiesz:

Na podstawie tekstu powiedz, czy argumentacja autora na rzecz potępienia wojny i przemocy:

- opiera się na uzasadnieniu moralnym czy pragmatycznym
- czy jest warunkowa, czy bezwarunkowa.

Prawda w pełnym znaczeniu tkwi w tym, co zostało powiedziane tysiące lat temu (w prawie przyjętym przez nas jako Prawo Boże) w czterech słowach: „Nie zabijaj”. Prawda jest taka, że człowiek nie może i nie powinien w żadnych okolicznościach i pod żadnym pretekstem zabijać bliźniego. Prawda jest tak oczywista, tak wiążąca i tak ogólnie uzna-

na, że wystarczy ją jasno przedstawić ludziom, aby zło zwane wojną stało się całkowicie niemożliwe.

Źródło: Lew Tołstoj, fragment przemówienia z okazji Kongresu Pokojowego (1909), *Last Message to Mankind*,
↪ <https://www.marxists.org/archive/tolstoy/1909/last-message-to-mankind.html>, [dostęp: 13.03.2023].

Odpowiedź:

III.03.4 KARTA PRACY GRUPY

Materiały źródłowe (1, 2, 3, 4) do pracy w parach – → Kod QR nr 0c

ZADANIE 2

Pracując indywidualnie, a następnie w parach, zapoznajcie się z materiałem źródłowym (1, 2, 3 lub 4) i poszukajcie odpowiedzi na poniższe pytania. Ustalcie wspólne stanowisko, a następnie odpowiedzcie na pytania A, B, C umieszczone w tabeli.

	Pytanie
A	Jaki rodzaj i poziom pacyfizmu reprezentuje autor tekstu: – czy jest oparty na zasadach moralnych czy na pragmatyzmie? – czy jest warunkowy, czy bezwarunkowy?
B	Czy autor wskazuje na najważniejsze przyczyny wojen i przemocy? Jeśli tak, to na jakie?
C	Czy autor wymienia sposoby, które mogą przyczynić się do zaprowadzenia pokoju w świecie? Jeśli tak, to jakie?

Kod QR nr 0c

Źródło 1.

Dalajlama, *Dwie wypowiedzi o wojnie i pokoju* [fragmenty]

1. Oczywiście, wojna i wielkie organizacje wojskowe są największymi źródłami przemocy na świecie. Niezależnie od tego, czy ich celem jest obrona, czy ofensywa, te rozbudowane i potężne organizacje istnieją wyłącznie po to, by zabijać ludzi. Powinniśmy dokładnie przemyśleć realia wojny. Większość z nas została ukierunkowana tak, aby postrzegać walkę (w znaczeniu militarnym) jako ekscytującą i efektowną – okazję dla mężczyzn do wykazania się kompetencjami i odwagą. Ponieważ armie są legalne, uważamy, że wojna jest do zaakceptowania; generalnie nikt nie uważa, że wojna jest zbrodnią, ani że jej akceptacja ma charakter przestępczy. W rzeczywistości zrobiono nam pranie mózgu. Wojna nie jest ani efektowna, ani atrakcyjna. Ona jest potworna. Jej prawdziwą naturą jest tragedia i cierpienie. (...) Chcę jednak jasno powiedzieć, że chociaż jestem głęboko przeciwny wojnie, nie opowiadam się za ustępliwością. Często konieczne jest zajęcie zdecydowanego stanowiska w celu przeciwstawienia się niesprawiedliwej agresji. Na przykład, dla nas wszystkich jest jasne, że druga wojna światowa była całkowicie uzasadniona. „Ocaliła cywilizację” przed tyranią nazistowskich Niemiec, jak trafnie ujął to Winston Churchill. Moim zdaniem wojna koreańska była również słuszna, ponieważ dała Korei Południowej szansę na stopniowy rozwój demokracji. Jednak dopiero z perspektywy czasu możemy ocenić, czy dany konflikt można uznać na gruncie moralnym jako sprawiedliwy, czy też nie. (...) W najlepszym razie produkowanie broni w celu utrzymania pokoju służy jedynie jako środek tymczasowy. Dopóki przeciwnicy nie ufają sobie nawzajem, wiele czynników może zaburzyć równowagę sił. Trwały pokój można zapewnić tylko na fundamencie prawdziwego zaufania. (...)
2. Tylko dzięki współczuciu i wewnętrznemu pokojowi można szerzyć pokój na świecie. Wewnętrzny spokój prowadzi do spokojnej jednostki, a wtedy ta spokojna jednostka może zbudować spokojną rodzinę, potem pokojową społeczność, a potem spokojny świat.

Tłumaczenie własne na podstawie:

Oficjalna strona internetowa Jego Świątobliwości XIV Dalajlamy: ↪ <https://www.dalailama.com/messages/world-peace/the-reality-of-war> [dostęp: 16.01.2023]. 2: United States Instytut of Peace- The Dalai Lama's Lessons on How to Build Peace: ↪ <https://www.usip.org/blog/2018/09/dalai-lamas-lessons-how-build-peace> [dostęp: 13.03.2023].

Źródło 2.

Martin Luther King, Jr: *Pielgrzymka do niestosowania przemocy* [fragmenty]

Nie chcę sprawiać wrażenia, że niestosowanie przemocy z dnia na dzień zdziała cuda. Nie jest łatwo wyrwać ludzi z mentalnych kolein ani oczyścić z uprzedzeń i irracjonalnych uczuć. Kiedy upośledzeni domagają się wolności, uprzywilejowani najpierw reagują z goryczą i oporem. Nawet jeśli żądania zostały sformułowane w sposób pokojowy, początkowa reakcja jest taka sama. (...) Tak więc pokojowe podejście nie zmienia od razu serca ciemieńczy. Najpierw czyni coś w sercach i duszach tych, którzy są jej oddani. Daje im nowy szacunek do samego siebie; dodaje sił i odwagi, o których istnieniu nie wiedzieli. W końcu to dociera do przeciwnika i tak porusza jego sumienie, że pojednanie staje się rzeczywistością. (...) Chociaż w moich czasach studenckich byłem przekonany o sile niestosowania przemocy w konfliktach grupowych w obrębie narodów, nie byłem jeszcze przekonany o jej skuteczności w konfliktach między narodami. Czułem, że chociaż wojna nigdy nie może być dobrem pozytywnym ani absolutnym, to może służyć jako dobro negatywne w sensie, że zapobiega rozprze-

strzenianiu się i wzrostowi siły zła. Czułem, że wojna, choć okropna, może być lepsza niż poddanie się systemowi totalitarnemu. Ale coraz bardziej zbliżałem się do konkluzji, że potencjalna destrukcyjność współczesnej broni wojennej całkowicie wyklucza możliwość, by wojna kiedykolwiek mogła ponownie posłużyć jako dobro negatywne. Jeśli przyjmiemy, że ludzkość ma prawo do przetrwania, to musimy znaleźć alternatywę dla wojny i zniszczenia. W czasach, gdy sputniki mkną przez przestrzeń kosmiczną, a kierowane pociski balistyczne żłobią śmiertelne autostrady w stratosferze, nikt nie może wygrać wojny. Dziś wybór nie jest już między przemocą a niestosowaniem przemocy. Albo niestosowanie przemocy, albo nieistnienie.

Tłumaczenie własne na podstawie:

Martin Luther King, Jr, *Pilgrimage to Nonviolence*, Chicago 13.04.1960, published article: ↗ <https://kinginstitute.stanford.edu/king-papers/documents/pilgrimage-nonviolence> [dostęp: 13.03.2023].

Źródło 3.

Jan Paweł II, *Orędzie na XV Światowy Dzień Pokoju* (1982) [fragmenty]

Chrześcijanin wie, że w ludzkim sercu drzemą skłonności do agresji, do panowania, do manipulowania innymi; wie, że niejednokrotnie podświadomie skłonności te wpływają na motywy działania, nawet mimo deklaracji czy postaw mających świadczyć o nastawieniu pacyfistycznym; chrześcijanin wie, że na ziemi społeczeństwo ludzkie, całkowicie pacyfistyczne, jest złudzeniem, i że ideologie, które je ukazują jako łatwe do zrealizowania, budzą nadzieje niemożliwe do spełnienia, mają bowiem błędną koncepcję ludzkiej kondycji, nie ujmują problemu w jego całości stosując ucieczkę, ażeby zagłuszyć lęk lub, w innych przypadkach, kierując się własną korzyścią. Chrześcijanin jest przekonany - ponieważ doświadczył tego boleśnie - że te zwodnicze nadzieje prowadzą wprost do pseudopokoju reżimów totalitarnych. Jednak spojrzenie realistyczne nie demobilizuje chrześcijan w ich wysiłkach na rzecz pokoju; przeciwnie, pobudza ich gorliwość (...). Właśnie dlatego chrześcijanin, nawet gdy się z całym zaangażowaniem oddaje zapobieganiu wszelkim formom wojny, nie waha się przypominać - w imię szlachetnego wymogu sprawiedliwości - że ludy mają prawo i obowiązek

strzec, przy pomocy stosownych środków, swojej wolności przeciwko niesprawiedliwej agresji (por. „Gaudium et spes”, 79). Jednakże, uwzględniając różnicę - niejako samej natury - pomiędzy wojnami klasycznymi i atomowymi czy bakteriologicznymi, oraz mając na uwadze wyścig zbrojeń, gorszący wobec potrzeb Trzeciego Świata - prawo to, bardzo rzeczowe w swych założeniach, podkreśla nadto pilną konieczność wypracowania skutecznych środków negocjacji. W ten sposób terror nuklearny, który jest zagrożeniem naszych czasów, może się przyczynić do wzbogacenia wspólnego dziedzictwa o to proste odkrycie, wszystkim dostępne, że wojna jest najbardziej barbarzyńskim i najmniej skutecznym środkiem rozwiązywania konfliktów. Bardziej niż kiedykolwiek, społeczność ludzka jest dzisiaj zmuszona do znalezienia sposobów porozumienia i dialogu, od których zależy jej przetrwanie, a więc i do stworzenia instytucji, niezbędnych dla budowania sprawiedliwości i pokoju.

Źródło: *Pokój dar Boga - powierzony ludziom*:

↪ <https://papiez.wiara.pl/doc/378709.Pokoj-dar-Boga-powierzony-ludziom-1982/6> [dostęp 13.03.2023]

Źródło 4.

Uwagi Mahatmy Gandhiego o niestosowaniu przemocy ze zbioru pt. *Mind of Mahatma Gandhi (Encyclopedia of Gandhi's Thoughts)* [fragmenty].

1. Pierwszym krokiem w niestosowaniu przemocy jest kultywowanie w naszym codziennym życiu, między sobą, prawdomówności, pokory, tolerancji, miłującej dobroci. Uczciwość, jak mówią po angielsku, to najlepsza polityka. Ale jeśli chodzi o niestosowanie przemocy, nie jest to zwykła polityka. Zasady mogą się zmieniać i zmieniają się. Niestosowanie przemocy jest niezmiennym credo. Trzeba do tego dążyć w obliczu szalejącej wokół przemocy. Niestosowanie przemocy wobec niestosującego przemocy mężczyzny nie jest zasługą. W rzeczywistości trudno jest stwierdzić, czy w ogóle jest to brak przemocy. Ale kiedy jest on przeciwstawiony przemocy, uświadamia sobie różnicę między nimi. Nie możemy tego zrobić, jeśli nie jesteśmy zawsze przebudzeni, zawsze czujni, zawsze dążący.
2. Ścieżka prawdziwego niestosowania przemocy wymaga znacznie więcej odwagi niż przemoc.
3. Mogę śmiało powiedzieć, że jeśli w świecie ma zapanować pokój, niestosowanie przemocy jest jedynym środkiem do tego celu.
4. Dla Polaków mężne przeciwstawienie się niemieckim hordom, znacznie przewyższającym

ich liczebnością, wyposażeniem wojskowym i siłą, było niemal niestosowaniem przemocy. Nie miałbym nic przeciwko powtarzaniu tego stwierdzenia w kółko.

5. Wierzę, że tam, gdzie istnieje tylko wybór między tchórzostwem a przemocą, doradzałbym przemoc... Wolałbym, aby Indie uciekły się do broni, aby bronić swojego honoru, niż żeby w tchórzliwy sposób stały się lub pozostały bezradnym świadkiem własnej hańby. (...)

Chociaż przemoc nie jest zgodna z prawem, podejmowana w obronie własnej lub w obronie bezbronnych jest aktem odwagi o wiele lepszym, niż tchórzliwe poddanie się. Ta ostatnia nie pasuje ani mężczyźnie, ani kobiecie. W warunkach przemocy istnieje wiele etapów i odmian odwagi. Każdy człowiek musi to osądzić sam. Żadna inna osoba nie może i nie ma do tego prawa.

Tłumaczenie własne na podstawie tekstu:

Mind of Mahatma Gandhi (Encyclopedia of Gandhi's Thoughts): ↗ <https://www.mkgandhi.org/momgandhi/main.htm> [dostęp: 13.03.2023].

III.03.6 MATERIAŁY POMOCNICZE

Schemat kartograficzny. Świat w stanie wojny w 2022. Kraje, w których zgłoszono zbrojne starcia pomiędzy siłami państwa i/lub buntownikami w 2022 roku

Schemat kartograficzny został opracowany na podstawie danych gromadzonych przez ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), międzynarodowy projekt zajmujący się analizą konfliktów i mapowaniem kryzysów.

Źródło: ↗ <https://www.statista.com/chart/21652/countries-with-armed-clashes-reported> [dostęp: 16.01.2023].

Jak pokazuje mapa, znaczna część naszego globu doświadcza wojen lub innych konfliktów zbrojnych, które sięgają śmierci i zniszczenia. W sąsiedztwie Polski w 2014 roku rozpoczął się konflikt od bezprawnego zajęcia przez Rosję Krymu należącego do Ukrainy. W 2022 roku, w rezultacie rosyjskiej agresji na Ukrainę, konflikt ten przekształcił się w otwartą wojnę w pełnej skali. Fala uchodźców dotarła do niemal wszystkich zakątków naszego

kraju. Eskalacja wojen i konfliktów od zakończenia II wojny światowej szybko wzrasta, co podkreślił w swojej analizie Sekretarz Generalny ONZ António Guterres.

„W miarę wzrostu ryzyka eskalacji na Ukrainie świat zwraca szeroko otwartymi oczami w kierunku wojny na szerszą skalę”

– A. Guterres

António Guterres*, Tezy przedstawione na spotkaniu Komisji Budowania Pokoju w Nowym Jorku w dniu 30 marca 2022 roku [fragmenty]

- Mamy na świecie do czynienia z największą liczbą gwałtownych konfliktów od 1945 r.

* António Guterres – Sekretarz Generalny ONZ od 1 stycznia 2017 r.

- Dwa miliardy ludzi żyje na obszarach dotkniętych konfliktami – to jedna czwarta ludzkości.
- Odnotowujemy również wzrost liczby wojskowych zamachów stanu i siłowego przejmowania władzy, rosła arsenały nuklearne, nasilają się ataki na prawa człowieka i prawo międzynarodowe, a przestępcy i sieci terrorystyczne podsycają podziały i konflikty – i czerpią z nich korzyści.

- W 2021 r. 84 miliony osób zostało przymusowo przesiedlonych z powodu konfliktów, przemocy i łamania praw człowieka.
- W 2022 r. co najmniej 274 miliony ludzi będą potrzebować pomocy humanitarnej.
- Konflikty nasilają się w momencie mnożenia się zagrożeń takich jak wzrost nierówności społecznych, pandemia COVID-19, zmiana klimatu czy zagrożenia cybernetyczne, by wymienić tylko kilka.
- W ciągu ostatniej dekady świat wydał 349 miliardów dolarów na misje pokojowe, pomoc humanitarną i wsparcie dla uchodźców a światowe wydatki wojskowe wzrosły do prawie 2 bilionów dolarów tylko w samym 2020 roku.

Tłumaczenie własne na podstawie: ↗ <https://press.un.org/en/2022/sgsm21216.doc.htm> [dostęp: 16.01.2023].

CZYM JEST PACYFIZM I W JAKI SPOSÓB SIĘ PRZEJAWIA?

Fundamentem pacyfizmu jest odrzucenie wojny i przemocy, będące też podstawą pacyfistycznego światopoglądu. Część pacyfistów uważa wojnę za zło moralne, którego nic nie usprawiedliwia, inni natomiast za działanie destrukcyjne i niepraktyczne, opierając się na błędnym założeniu, że wojna nie tylko nie rozwiązuje problemów, które ją spowodowały, ale zwykle je potęguje. Możliwe jest także przyjęcie obu tych punktów widzenia.

- Przekonania, postawy czy działania pacyfistyczne mieszczą się na kontinuum** – od absolutnego przestrzegania niestosowania przemocy we wszystkich ludzkich poczynaniach, obejmujących wszystkie czujące stworzenia, do sprzeciwu skierowanego wyłącznie przeciwko wojnie.
- Różne przejawy ludzkiego myślenia i działania, zarówno indywidualne jak i zbiorowe, mogą odzwierciedlać antywojenne i/lub antyprzemocowe przesłanie: osobiste przekonania, hasła, programy polityczne, dzieła sztuki, filmy, książki itp. Mówi się także o pacyfistycznej filozofii czy ideologii.

Przebiegają one od odrzucenia wojny i przemocy, poprzez wyrażanie sprzeciwu, do aktywnego działania na rzecz pokoju. Ruchy społeczne posługują się metodami takimi jak: demonstracje, bojkoty, marsze protestacyjne, poparcie dla działaczy politycznych o poglądach pacyfistycznych itp.

- Pacyfizm współczesny obejmuje zatem zróżnicowane antywojenne i antyprzemocowe poglądy, teorie i doktryny. Zdobywają one swoich zwolenników, którzy tworzą organizacje tymczasowe lub zawodowe, łącząc niekiedy swoje działania w szerokich ruchach społecznych. Ich celem jest zmiana społeczna, która ma przynieść zminimalizowanie przemocy i usunąć ze świata wojny. Ruchy społeczne posługują się metodami takimi jak: demonstracje, bojkoty, marsze protestacyjne, poparcie dla działaczy politycznych o poglądach pacyfistycznych itp.

Opracowanie własne

HISTORIA IDEI PACYFISTYCZNYCH

- Pacyfizm pochodzi od łacińskiego słowa „pacificus”, czyli „przywracający pokój” i jest angielską wersją francuskiego słowa „pacifisme”, używanego do wyrażania sprzeciwu wobec wojny. Zostało wymyślone przez francuskiego działacza na rzecz pokoju Émile Artauda i przyjęte na dziesiątym Powszechnym Kongresie Pokoju w Glasgow w 1901 r.
- Przyjmuje się, że pacyfistyczny punkt widzenia pojawił się po raz pierwszy w starożytnych

Indiach w VI w. p.n.e. wraz z buddyzmem. Jego założyciel Siddhartha Gautama, znany jako Buddha, zalecał swoim wyznawcom bezwzględne powstrzymanie się od wszelkich aktów przemocy wobec bliźnich. Drogą do tego celu miała być wewnętrzna przemiana każdego człowieka, który przyjął jego nauki; trudno zatem uznać buddyzm za rodzaj ruchu pacyfistycznego w dzisiejszym tego słowa znaczeniu.

- W starożytnym Rzymie niektórzy pisarze i myśliciele odrzucali wojnę jako zło, na przykład Owidiusz czy Seneka Młodszy. Ten ostatni, jak wynika z napisu odkrytego w Pompejach, potępiał także krwawe walki gladiatorów. Ich głos

** Kontinuum – (łac. *continuum*) uporządkowany zbiór elementów, w którym określony element przechodzi w następny, stopniowo zmieniając swoją formę.

nie wpłynął jednak znacząco na poglądy mieszkańców i władców zmilitaryzowanego rzymskiego imperium, prowadzącego do końca swego istnienia liczne wojny o charakterze zaborczym bądź obronnym.

- Chrześcijaństwo przyniosło i rozwinęło ideę indywidualnego niestosowania przemocy oraz wizję zbiorowego pokoju. W łacińskim tłumaczeniu Kazania na Górze pojawia się słowo „pacifici” oznaczające „tych, którzy działają na rzecz pokoju”, o których Jezus Chrystus mówi, że „są błogosławieni”. W tych i innych słowach wypowiedzianych przez Jezusa, zapisanych w Nowym Testamencie, wielu chrześcijan postrzega zachętę do pacyfizmu. Dziewiętnastowieczni i dwudziestowieczni pacyfiści chrześcijańscy, jak np. Martin Luther King Jr. czy Lew Tołstoj głosili, że Jezus nauczał pacyfizmu i go praktykował, a wyznawcy tej religii niezależnie od epoki, w której żyją, powinni postępować jego śladem.
- Ruch reformacyjny w XVI wieku sprzyjał powstawaniu protestanckich sekt i nurtów, które odrzucały przemoc we wszelkich formach i głosiły pacyfistyczną interpretację chrześcijaństwa, jak np. kwakrzy odmawiający w większości służby wojskowej.
- Ruchy pokojowe o podłożu religijnym i świeckim zaczęły zyskiwać na znaczeniu w XIX wieku. W 1843 r. w Londynie odbył się pierwszy Międzynarodowy Kongres Pokoju. W Europie Zachodniej i w USA powstawały liczne organizacje pacyfistyczne, propagujące idee powszechnego rozbrojenia i głoszące postulat tworzenia odrębnych instytucji, które zajmowałyby się pokojowym rozstrzygnięciem konfliktów międzynarodowych. Niektóre z ówczesnych pacyfistycznych pomysłów, uważane w XIX w. za utopijne, zostały później zrealizowane, czego przykładem może być Liga Narodów, ONZ czy Trybunał Arbitrażowy w Hadze.

- Na przełomie XIX i XX w. idee pokojowe głosił znany rosyjski pisarz Lew Tołstoj. Jego poglądy zainspirowały wiele ruchów pacyfistycznych w Rosji i innych krajach, wywarły także duży wpływ na Mahatmę Gandhiego, indyjskiego filozofa, prawnika i polityka, twórcę nowej pacyfistycznej formy nacisku politycznego i walki – biernego oporu.
- Ruch pacyfistyczny przygasł podczas I wojny światowej, ale odrodził się po jej zakończeniu, zyskując popularność wśród młodych Europejczyków, którzy dorastali w cieniu traumy wojennej. Pacyfizm miał wielu zwolenników w Wielkiej Brytanii i Francji. Inaczej sprawy potoczyły się w Niemczech po dojściu do władzy Hitlera w 1933 roku. Potępienie pacyfizmu i zdelegalizowanie powiązanych z nim organizacji stało się ważnym elementem polityki wewnętrznej nazistów. Pacyfistów traktowano z pełną surowością, wysyłano ich do obozów koncentracyjnych za głoszenie poglądów lub skazywano na śmierć za odmowę pełnienia służby wojskowej.
- Po II wojnie światowej popularność pacyfizmu wzrosła, na co miała wpływ zarówno kolejna już trauma wojenna, jak i nastanie ery atomowej. Pojawili się „nuklearni pacyfiści”, którzy uważali, że broń masowej zagłady czyni wojnę czymś nie do pomyślenia i że należy zmierzać w kierunku rozbrojenia nuklearnego oraz doprowadzić do złagodzenia napięć między ZSRR a Zachodem. Szerokie ruchy pacyfistyczne na Zachodzie sprzeciwiały się w latach 60. i 70. XX w. wojnie w Wietnamie oraz segregacji rasowej w USA. Zakończenie zimnej wojny na początku lat 90. skłoniło pacyfistów do zwrócenia uwagi na takie kwestie związane z wizją powszechnego pokoju, jak łamanie praw człowieka, nierówności społeczne czy degradacja środowiska.

Opracowanie własne